

УДК 342.9;347.73:336.1

Надія Бортник

завідувач кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”,
доктор юридичних наук, професор
bnp1969n@gmail.com

Сергій Єсімов

доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”,
кандидат юридичних наук, доцент
esimov_ss@ukr.net

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ ЯК ФАКТИЧНА ПІДСТАВА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

<http://doi.org/10.23939/law2020.26.146>

© Бортник Н., Єсімов С., 2020

Досліджено правове регулювання адміністративної відповідальності у бюджетній сфері та ознаки правопорушень, до яких зараховують суспільнонебезпечну, протиправну, винну дію або бездіяльність фізичної особи, що посягає на відносини між державою та суб'єктами бюджетного процесу. Визначено підстави адміністративної відповідальності у бюджетній сфері. Проаналізовано законодавче регулювання адміністративної відповідальності у бюджетній сфері. Зроблено відповідні висновки та надано рекомендації.

Ключові слова: порушення бюджетного законодавства, адміністративна відповідальність, суспільна небезпека, протиправність, винність.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток відносин, що виникають у бюджетній сфері, зумовлює необхідність надійної правової охорони від порушень. Провідна роль в цьому належить адміністративної відповідальності, покликаної властивими засобами забезпечити дотримання норм бюджетного законодавства. Реформаторські перетворення в системі органів адміністративної юрисдикції як істотного компонента механізму реалізації адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства спричинили проблеми, пов'язані із юрисдикційною діяльністю. Водночас необхідно зазначити, що суттєві законодавчі зміни в досліджуваній сфері та правова природа складів порушень бюджетного законодавства у контексті євроінтеграційних процесів не привернули увагу дослідників, що зумовлює актуальність теми.

Аналіз дослідження проблеми. Окремі аспекти реалізації адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства були предметом досліджень О. Гетьманець, Е. Дмитренко, А. Іванського, А. Касьяненка, А. Монаєнка, О. Музики-Стефанчук, Ю. Ровинського, Л. Савченко, І. Сікорської, С. Теленика, В. Чернадчука, Н. Якимчук. Реформування бюджетного законодавства відповідно до засад бюджетної політики Європейського Союзу вимагають дослідження змін у чинному законодавстві та визначення ефективності засновування заходів відповідальності.

Метою статті є дослідження правової природи такого адміністративного правопорушення в бюджетній сфері, як фактична підстава адміністративної відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Фактичною підставою адміністративної відповідальності, зокрема за порушення бюджетного законодавства, є неправомірні дії суб'єктів права, передбачені нормами адміністративного права. До таких діянь належить адміністративне правопорушення. З визначення адміністративного правопорушення, закріпленого в статті 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), слідує, що адміністративна відповідальність у бюджетній сфері настає тільки за вчинення адміністративного правопорушення. Аналіз теоретичних, законодавчих та практичних джерел дав змогу виділити такі ознаки адміністративних правопорушень у бюджетній сфері: діяння, суспільна небезпека, протиправність, винність, караність.

Першою ознакою, що впливають із сутності самого правопорушення, є діяння. У визначенні поняття адміністративного правопорушення саме діяння представлено абстрактно, з мінімальним ступенем конкретизації.

Разом з тим загальноприйнята класифікація ознак адміністративного правопорушення, розроблена Є. Додіним та іншими вченими, передбачає розмежування діянь на дії і бездіяльність, що може бути застосовано для адміністративних правопорушень у бюджетній сфері [1, с. 79].

Порушення бюджетного законодавства, що утворюють склад адміністративного правопорушення, можуть відбуватися у формі дії, тобто активного невиконання обов'язків, законної вимоги, порушення встановленої заборони та бездіяльності, тобто пасивного невиконання обов'язку, покладеного на фізичну або юридичну особу. Вивчення відповідної правозастосовної практики показує, що в основному вони набувають форми дії. Особливістю досліджуваних діянь є те, що диспозиції адміністративно-правових норм, що встановлюють адміністративну відповідальність, є переважно бланкетними. У них не описано безпосередньо винної поведінки суб'єкта. Для залучення до адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства необхідно звернутися до конкретних нормативно-правових актів.

Діяння можуть відрізнятися за характером – бути в один момент тривалими або продовжуватися. Тривалою є дія або бездіяльність, поєднана з подальшим тривалим невиконанням обов'язків у бюджетній сфері.

На нашу думку, як другу ознаку адміністративного правопорушення необхідно виділити суспільну небезпеку, що є сутністю діяння. Зауважимо, що термін “суспільна небезпека” відсутня в легальному визначенні адміністративного правопорушення. У зв'язку з цим не можна залишити без уваги різні наукові підходи до цієї проблеми.

Прихильники першого підходу вважають, що адміністративні правопорушення не є суспільно небезпечними діяннями.

На думку О. М. Якуби та інших відомих вчених, правова боротьба з адміністративними правопорушеннями ведеться тому, що проступки містять потенційну можливість нанесення шкоди інтересам суспільства [2, с. 35–38].

Тому більшість прихильників цієї думки вважає їх шкідливими для суспільства. На нашу думку, адміністративні правопорушення шкодять суспільству, державі та громадянам. Для цього встановлюють заборони на вчинення чи утримання від вчинення певних дій, дається негативна правова оцінка дій або бездіяльності, що порушує норми законодавства, в тому числі бюджетного.

Протиправність в цьому випадку прямо пропорційна до шкідливості.

Певна частина прихильників другого підходу зазначає, що суспільна небезпека властива деяким адміністративним правопорушенням, але не є обов'язковою ознакою. Таку правову невизначеність не можна вважати основою виділення суспільної небезпеки як ознаки адміністративного правопорушення, оскільки кожне порушення норм бюджетного законодавства хоча і має свої особливості, але водночас володіє типовими видовими ознаками. Прихильники

третього підходу до вирішення даної проблеми роблять висновок про те, що кожному адміністративному правопорушенню властива суспільна небезпека.

Як зазначає А. Пукач, адміністративне правопорушення є небажаним для суспільства, тому що є суспільно небезпечним діянням, що посягає на відносини, які охороняються нормами права [3, с. 13].

На думку В. Авер'янова, суспільна небезпека є ознакою адміністративного правопорушення, виразом його протиправності.

О. Остапенко стверджує, що адміністративні правопорушення становлять небезпеку для особи, суспільства та держави. При цьому відмінність від злочину полягає в меншій мірі суспільної небезпеки [4, с. 10].

На відміну від Кримінального кодексу України (далі – КК), де статтею 11 визнається, що кримінальний злочин є суспільно небезпечним діянням, в КУпАП законодавець не згадує про суспільну небезпеку адміністративних правопорушень. Ця ознака впливає з порівняльно-правового аналізу інших норм КУпАП та КК, оскільки: по-перше, щодо складів-аналогів, залежно від розміру заподіяної шкоди, може бути передбачена адміністративна або кримінальна відповідальність.

Наприклад, за дрібне викрадення чужого майна правопорушник може бути притягнутий до адміністративної відповідальності відповідно до статей 51 КУпАП. У випадках, коли вартість викраденого майна перевищує суму, зазначену в статті 51 КУпАП, суб'єкт правопорушення може бути притягнутий до кримінальної відповідальності.

По-друге, незалежно від розміру шкоди, заподіяної внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, підкреслюється, що ступінь суспільної небезпеки кожного конкретного правопорушення можна визначити не тільки за його індивідуальними ознаками, але й на основі оцінки всієї сукупності подібних діянь. У цьому сенсі важливим аргументом на користь суспільної небезпеки адміністративних правопорушень є не тільки велика кількість таких діянь, а й значний сумарний збиток, що заподіюється охоронюваним відносинам, які виникають у певній сфері та в державі загалом. Можна зробити висновок про те, що адміністративні правопорушення суспільно небезпечні, але меншою мірою, ніж злочини.

Аналіз статистичних даних, представлених у звітах Рахункової палати України та Державної аудиторської служби України, дозволяє констатувати факт щорічного зростання кількісного та сумарного збитку від виявлених порушень норм бюджетного законодавства.

Про необхідність виділення ознаки суспільної небезпеки в порушеннях бюджетного законодавства, за які передбачається адміністративна відповідальність, свідчать: велика кількість порушень в бюджетній сфері; значна шкода, що завдається бюджетній системі та державі.

Склади адміністративних правопорушень у бюджетній сфері передбачені в главі 12 КУпАП, а склади злочинів – у розділі VII КК.

Порівняльне дослідження зазначених складів підтверджує позицію про наявність ознаки суспільної небезпеки в порушеннях бюджетного законодавства, за вчинення яких встановлюється адміністративна відповідальність. Обґрунтуванням такого висновку є те, що згідно зі статтею 164–12 КУпАП адміністративна відповідальність встановлюється за нецільове використання бюджетних коштів, якщо така дія не містить кримінально караного діяння.

Спільне між аналізованими складами правопорушень полягає в посяганні на один об'єкт, схожості об'єктивної сторони. Відмінність адміністративного правопорушення від кримінального злочину в даному випадку полягає в розмірі заподіяної шкоди. Необхідно підкреслити, що суб'єктом адміністративної відповідальності за правопорушення у бюджетній сфері можуть бути юридичні особи, що тільки підсилює судження про наявність суспільної небезпеки з різницею лише в її ступені.

На підтримку нашої думки можна навести окремі постанови Конституційного Суду України (наприклад, рішення у справі № 1/28-2011 від 11.10.2011 р.), якими адміністративні правопорушення неодноразово визнавалися суспільно небезпечними діяннями. Водночас

Конституційний Суд України в наведених постановках підкреслював менший ступінь суспільної небезпеки адміністративних правопорушень порівняно зі злочинами.

Отже, можна зробити обґрунтований висновок про наявність ознаки суспільної небезпеки в порушеннях бюджетного законодавства, за які передбачається адміністративна відповідальність, але меншою мірою порівняно з кримінальними злочинами.

Наступною ознакою адміністративного правопорушення є протиправність. Будь-яке правопорушення, в тому числі порушення норм бюджетного законодавства, протиправно. Протиправність означає спрямованість діяння проти права, тобто свідомо-вольову діяльність, що полягає у заборонених діях або бездіяльності, передбачених охоронною нормою права.

Стосовно сфери дослідження це встановлені державою правила функціонування бюджетної системи, бюджетного процесу.

О. Остапенко зауважив, що ознака протиправності діяння ніяк не пов'язана з обов'язковим настанням шкідливих наслідків [4, с. 56]. У більшості випадків для початку провадження у справі про адміністративне правопорушення достатньо самого факту порушення, встановленого адміністративно-правовою нормою. У цьому сенсі не є винятком склади КУпАП, що передбачають адміністративну відповідальність за порушення норм бюджетного законодавства. Для залучення до адміністративної відповідальності достатньо факту вчинення правопорушення, а наявність шкідливих наслідків законодавцем не передбачено.

Для виявлення ознаки протиправності в порушеннях бюджетного законодавства, за які встановлюється адміністративна відповідальність, необхідно порівнювати фактичну поведінку з поведінкою нормативно запропонованою, що дозволяє встановлювати наявність або відсутність факту правопорушення. При встановленні ознаки протиправності правопорушення визначається з його "зовнішньої", формальної сторони.

Четвертою ознакою адміністративно караного порушення бюджетного законодавства є вина. Тільки за наявності вини правопорушник може бути притягнений до юридичної відповідальності. Однак всі бюджетні заходи примусу застосовуються без доказів наявності вини правопорушника.

Ю. Назар, І. Проць пишуть, що бюджетне право не вважає суб'єктивний стан правопорушника необхідним підставою для притягнення до бюджетної відповідальності. Проблема винуватості в правопорушеннях у бюджетній сфері визначається таким чинником, як відсутність у визначенні порушення бюджетного законодавства (ст. 116 БК України) такого елементу, як вина правопорушника [5, с. 54, 55]. Ми маємо іншу позицію щодо зазначеного питання порівняно з думкою деяких інших вчених, які вважають, що при притягненні до відповідальності необхідно довести факт безпосереднього порушення, при цьому суб'єктивну сторону діяння можна залишити за межами доказування.

Багато вчених відмежовують заходи юридичної відповідальності від інших заходів державного примусу тим, що юридична відповідальність застосовується тільки за винну протиправну поведінку. Це є підставою відмежування юридичної відповідальності від інших правових інститутів.

Деякі фахівці у галузі фінансового права, характеризуючи "порушення бюджетного законодавства" як винне доконане протиправне діяння, підтверджують, що встановлення вини при притягненні до відповідальності є об'єктивно необхідним.

М. Колеснікова та Л. Калініченко, розглядаючи теоретико-правові засади адміністративної відповідальності, зазначають, що вина – принципова підстава відповідальності, яка займає центральне місце в системі ознак, необхідних для кваліфікації правопорушення. Настання адміністративної відповідальності можливе лише за наявності складу правопорушення суб'єкта правопорушення, об'єкта, суб'єктивної сторони (протиправного діяння) і суб'єктивної сторони (вини суб'єкта правовідносин) [6, с. 106].

Звідси випливає висновок про те, що застосування заходів бюджетного примусу, якщо це заходи юридичної відповідальності, без доказів провини неприпустимо. Адміністративна відповідальність, як загалом юридична відповідальність, настає тільки за винне порушення суб'єктом своїх правових обов'язків і встановлюється виключно за наявності вини правопорушника.

Навіть ті вчені, які не були дослідниками проблем науки адміністративного права, але при цьому зачіпали в роботах актуальні питання юридичної відповідальності, зазначають, що обов'язковою умовою притягнення правопорушника до відповідальності є наявність вини.

М. Шаргородський, досліджуючи інститут юридичної (кримінальної) відповідальності, формулює її як обов'язок суб'єкта правопорушення зазнавати певних заходів державного примусу, що карають його за винне доконане протиправне діяння [7, с. 47]. Звернемося до роботи О. Іоффе, який, досліджуючи інститут юридичної відповідальності на прикладі цивільно-правової відповідальності, охарактеризував як міру державного примусу реалізацію санкцій за винне порушення норм закону [8, с. 81].

Характеристика визначення провини відрізняється залежно від того, який суб'єкт – фізична або юридична особа – притягується до відповідальності. Вина фізичної особи – це ставлення особи до скоєного діяння та наслідків у формі умислу або необережності. Більшість адміністративних правопорушень в бюджетній сфері вчиняють навмисно.

Вчинення адміністративних правопорушень в бюджетній сфері з необережності зустрічається у правозастосовній діяльності доволі рідко і переважно стосується незначного порушення строкових зобов'язань.

Вважаємо, що за всіма складами адміністративних правопорушень, передбачених КУпАП, адміністративна відповідальність за порушення норм бюджетного законодавства застосовується тільки за наявності вини правопорушника. У статті 280 КУпАП визначено, що винність особи є однією з обставин, що підлягають з'ясуванню у справі про адміністративне правопорушення [9].

Ще однією ознакою адміністративного правопорушення є караність. Діяння може бути визнано адміністративним правопорушенням, за вчинення якого законом передбачена санкція, тобто встановлена міра адміністративної відповідальності – адміністративне покарання. Раніше за вчинення адміністративних правопорушень призначали стягнення. В адміністративно-правовій літературі термін “адміністративне покарання” використовують у різних значеннях.

Наприклад, О. М. Якуба під адміністративним покаранням розуміє реакцію держави на вчинене адміністративне правопорушення.

В. Авер'янов визначає адміністративне покарання як міру відповідальності за вчинене адміністративне правопорушення.

О. Остапенко вважає адміністративним покаранням застосування державою передбачених в адміністративно-правовій нормі каральних (штрафних) санкцій до правопорушників.

В юридичній науці точаться суперечки з приводу наявності або відсутності ознаки караності як такої. Є поширеною думка про те, що сутність кари часто асоціюється зі стражданнями, яких зазнає правопорушник.

М. Шаргородський вважає, що покарання є позбавленням особи належних благ і висловлення негативної оцінки діянню держави. Воно заподіює страждання тій особі, до якого воно застосовується.

Хотілося б підкреслити, що карального аспекту, на наш погляд, у покарання немає. За змістом покарання полягає у позбавленні та обмеженні прав і свобод фізичної особи. Покарання необхідно, щоб попередити суб'єкта правопорушення від подальших порушень норм законодавства; виправити правопорушника; примусити особу (суб'єкт правопорушення) до виконання правил, обов'язків у сфері державного управління, якими вона нехтує.

Зауважимо, що аргументом, який підтверджує обґрунтованість зробленого висновку, є те, що законодавець ні в КУпАП, ні в КК не згадує про кару, замінивши її іншими заходами покарання.

В. Романюк, розглядаючи сутність та правову природу заходів адміністративної відповідальності, визначає поняття адміністративного покарання як вираження негативної оцінки державою правопорушення та самого правопорушника [10, с. 238].

Ця ознака відображає реакцію держави в особі уповноважених органів, які при порушенні бюджетного законодавства наділені правом залучення до адміністративної відповідальності в разі виявлення факту вчинення протиправного діяння, розв'язуючи два комплексні взаємопов'язані завдання: юрисдикційне та профілактичне [11, с. 243].

Ознака караності адміністративного правопорушення вказує на те, що за вчинення протиправного діяння в бюджетній сфері застосовують саме адміністративні покарання, а не інші заходи державного примусу.

Уточнення заходів відповідальності, зокрема, посилення адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства для посадових осіб, зможе, на наш погляд, забезпечити дотримання законності у бюджетній сфері, підвищити якість виконання бюджетного законодавства і ефективність управління публічними фінансами в Україні.

Стаття 116 Бюджетного кодексу України (далі – БК України) закріплює поняття бюджетного порушення. Необхідно з'ясувати правову природу та співвідношення понять “порушення бюджетного законодавства” і “адміністративне правопорушення у сфері бюджетного законодавства” [12].

Аналіз бюджетного законодавства показує, що крім терміна “порушення бюджетного законодавства” інших визначень немає. Зокрема, порушенням бюджетного законодавства визнається порушення учасником бюджетного процесу встановлених цим Кодексом чи іншим бюджетним законодавством норм щодо складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету та звітування про його виконання [12].

Безумовно, ці терміни мають і спільні риси, і відмінності.

До спільних рис можна віднести такі. По-перше, їх об'єднує єдина природа. Адміністративне правопорушення в бюджетній сфері та порушення бюджетного законодавства є діянням, тобто дією або бездіяльністю. По-друге, вони відбуваються в публічно-правовій сфері суспільних відносин. Бюджетне право є частиною фінансового права, а останнє відділилося від адміністративного права як материнської галузі.

Під адміністративним правопорушенням необхідно розуміти діяння (дія або бездіяльність) фізичної особи, суспільно небезпечне, протиправне, винне, каране, що посягає на відносини між державою та іншими суб'єктами (учасниками) бюджетного процесу, регульовані нормами бюджетного законодавства, за вчинення якого Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачена відповідальність.

Порушенням бюджетного законодавства визнається вчинене в порушення бюджетного законодавства України, інших нормативно-правових актів, що регулюють бюджетні правовідносини, договорів (угод), на підставі яких надаються кошти з бюджету бюджетної системи України, дію (бездіяльність) фінансового органу, головного розпорядника бюджетних коштів, розпорядника бюджетних коштів, одержувача бюджетних коштів, головного адміністратора доходів бюджету, головного адміністратора джерел фінансування дефіциту бюджету, за вчинення якого передбачено застосування бюджетних заходів примусу.

Отже, адміністративне право та фінансове право, будучи публічними галузями, реалізують публічно-правовий інтерес, завдання та функції держави у бюджетній сфері. У ході бюджетно-правового регулювання обов'язково враховуються інтереси суспільства, спрямовані на забезпечення і охорону державних та громадських інтересів.

У законодавстві України відсутнє поняття “публічний інтерес”. Можна припустити, що публічний інтерес у бюджетній сфері відображає значимість суспільних відносин, які спрямовані на захист прав і законних інтересів невизначеного кола осіб, державних органів, публічно-правових, місцевих утворень, забезпечення безпеки життєдіяльності держави, її фінансової основи, пов'язані з повноваженнями і організаційно-владною діяльністю держави, з виконанням функцій держави в бюджетній сфері.

По-третє, їх об'єднують юридично обов'язкові правила, що мають на меті захист публічного інтересу в бюджетній сфері. Бюджетна сфера базується на бюджетному законодавстві. Згідно зі

статтею 4 БК України до бюджетного законодавства України можна віднести закони про державний бюджет, про бюджети державних позабюджетних фондів України, про місцеві бюджети, інші нормативно-правові акти.

Збігаються родові об'єкти порушень бюджетного законодавства. Ними є порушення бюджетного процесу, бюджетної системи, неправомірний перерозподіл бюджетних коштів між бюджетами різного рівня. Наявність бюджетного законодавства дозволяє здійснювати єдину фінансову політику на всій території України, забезпечувати стабілізацію та нормальне функціонування фінансової та бюджетної систем на всіх рівнях. На наш погляд, порушення бюджетного законодавства і адміністративне правопорушення в бюджетній сфері це різні поняття, які мають свої особливості.

Відповідно до статті 5 БК бюджетною системою України визнається заснована на економічних відносинах і державному устрої України, регульована законодавством України сукупність державного бюджету, місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування.

По-перше, ці поняття передбачені різними законодавчими актами. Поняття порушення бюджетного законодавства сформульовано в статті 116 БК, а поняття адміністративного правопорушення міститься в статті 9 КУпАП. По-друге, ці терміни мають різне нормативне підґрунтя. Порушення бюджетного законодавства проявляється в порушенні бюджетного законодавства та інших нормативних актів у цій галузі, а адміністративне правопорушення – в порушенні норм КУпАП. По-третє, відмінності існують щодо суб'єктів правопорушення. Суб'єктами порушення бюджетного законодавства можуть бути фінансові органи, головні розпорядники бюджетних коштів, розпорядники та одержувачі бюджетних коштів, головні адміністратори доходів бюджету та джерел фінансування дефіциту бюджету. Суб'єктами адміністративного правопорушення в бюджетній сфері можуть бути фізичні та посадові особи. По-четверте, залежно від того, хто є суб'єктом, який порушив норми бюджетного законодавства, різними є правові наслідки.

Залежно від суб'єкта правопорушення в бюджетній сфері застосовуються бюджетні заходи примусу або встановлюється адміністративна відповідальність (якщо така дія (бездіяльність) не містить ознак кримінально караного діяння). Заходи адміністративної відповідальності можуть бути встановлені для фізичних і посадових осіб. По-п'яте, за порушення бюджетного законодавства заходи бюджетного примусу застосовують органи фінансового контролю. Відповідно до статті 164-12 КУпАП за порушення норм бюджетного законодавства суб'єкт адміністративного правопорушення може бути притягнутий до відповідальності судом, якщо, наприклад, справу про таке правопорушення порушив інспектор Рахункової палати України. Суб'єктами адміністративної юрисдикції в цій сфері можуть бути органи державного фінансового контролю.

Можна зробити висновок про те, що порушення бюджетного законодавства і адміністративне правопорушення в бюджетній сфері мають спільні риси та деякі відмінності, які дозволяють стверджувати про відсутність тотожності зазначених понять.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можемо констатувати, що інститут адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства зазнає певних труднощів у процесі розвитку. У випадках вчинення дій (бездіяльності), що порушують норми бюджетного законодавства, не спричинили кримінально-правової та іншої юридичної відповідальності, встановлюється адміністративна відповідальність. Під такою відповідальністю необхідно розуміти встановлену КУпАП відповідальність за суспільно-небезпечне, протиправне, винне діяння (дія або бездіяльність) фізичної особи, що посягає на відносини між державою й іншими суб'єктами бюджетного процесу, регульовані нормами бюджетного законодавства. Вивчення ознак адміністративних правопорушень, аналіз конкретних складів протиправних діянь у бюджетній сфері, за вчинення яких встановлюється адміністративна відповідальність, дозволили зробити теоретичний висновок про наявність ознаки суспільної небезпеки у цих правопорушеннях. Порівняно з кримінальними злочинами адміністративні правопорушення у бюджетній сфері мають менший рівень суспільної небезпеки. Ступінь суспільної небезпеки протиправних діянь можна визначити не тільки за індивідуальними ознаками кожного конкретного адміністративного

правопорушення, а й на основі оцінки всієї сукупності діянь подібного роду. Аргументом на користь наявності суспільної небезпеки в адміністративних правопорушеннях у бюджетній сфері є зростаюча кількість вчинених протиправних діянь і велика сумарна шкода.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Додин Е. В. Основания административной ответственности. Ученые записки ВНИИСЗ. Москва: Изд-во ВНИИСЗ 1964. Выпуск 1 (18). С. 68–81. 2. Якуба О. М. Административная ответственность. Москва: Юридическая литература, 1972. 152 с. 3. Пукач А. В. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення: дис. ... канд.. юрид. наук: спец.: 12.00.07. Київ, 2019. 202 с. 4. Остапенко О. І. Адміністративна деліктологія: *конспект лекцій*. Львів: Растр-7, 2018. 152 с. 5. Назар Ю. С., Проць І. М. Адміністративна та фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства: *монографія*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 172 с. 6. Колеснікова М., Калініченко Л. Теоретико-правові засади адміністративної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 102–107. 7. Шаргородский М. Д. Наказание, его цели и эффективность. Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1973. 160 с. 8. Иоффе О. С., Шаргородский М. Д. Вопросы теории права. Москва: Государственное издательство “Юридическая литература”, 1961. 381 с. 9. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-ХІІ. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. додаток 50. Ст. 1122. 10. Романюк В. Сутність та правова природа заходів адміністративної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 236–240. 11. Ковалів М. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2013. Вип. 3. С. 240–248. 12. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50–51. Ст. 572.

REFERENCES

1. Dodyn E. V. **Osnovanyia admynystratyvnoi otvetstvennosti** [Grounds for administrative liability] Uchenye zapysky VNYYSZ. Moskva: Yzd-vo VNYYSZ 1964. Vypusk 1 (18). P. 68–81. 2. Yakuba O. M. **Admynystratyvnaia otvetstvennost** [Administrative liability]. Moskva: Yurydycheskaia lyteratura, 1972. 152 p. 3. Pukach A. V. **Zakhody zabezpechennia provadzhennia u spravakh pro administratyvni pravoporushennia** [Measures to ensure proceedings in cases of administrative offenses]: dys. ... kand.. yuryd. nauk: spets.: 12.00.07. Kyiv, 2019. 202 p. 4. Ostapenko O. I. **Administratyvna deliktolohiia: konspekt lektsii**[Administrative tort: lecture notes]. Lviv: Rastr-7, 2018. 152 p. 5. Nazar Yu. S., Prots I. M. **Administratyvna ta finansovo-pravova vidpovidalnist za porushennia biudzhethnoho zakonodavstva: monohrafiia** [Administrative and financial and legal responsibility for violation of budget legislation: a monograph]. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2018. 172 p. 6. Kolesnikova M., Kalinichenko L. **Teoretyko-pravovi zasady administratyvnoi vidpovidalnosti**. [Theoretical and legal principles of administrative responsibility.]Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. 2019. № 1. p. 102–107. 7. Sharhorodskiy M. D. **Nakazanye, eho tsely y efektyvnost** [Punishment, its purpose and effectiveness] Lenynhrad: Yzd-vo Lenynhradskeho unyversyteta, 1973. 160 p. 8. Yoffe O. S., Sharhorodskiy M. D. **Voprosy teoryy prava**[Questions of the theory of law]. Moskva: Hosudarstvennoe yzdatelstvo “Iurydycheskaia lyteratura”, 1961. 381 p. 9. **Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia** [Code of Ukraine on Administrative Offenses]: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 r. № 8073-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR. 1984. dodatok 50.P. 1122. 10. Romaniuk V. **Sutnist ta pravova pryroda zakhodiv administratyvnoi vidpovidalnosti**. [The essence and legal nature of measures of administrative responsibility] Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. 2019. № 3. P. 236–240. 11. Kovaliv M. V. **Provadzhennia u spravakh pro administratyvni pravoporushennia**. [Proceedings in cases of administrative offenses]. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Serii yurydychna. 2013. Vyp. 3.P. 240–248. 12. **Biudzhethnyi kodeks Ukrainy**[Budget Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2010. № 50–51. P. 572.

Дата надходження: 11.03.2019 р.

Н. Бортник, С. Єсімов

Nadiia Bortnyk

Educational Institute of Law, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University,
Head of the Department of Administrative and Information Law,
Sc. D., Prof.

Sergey Esimov

Educational Institute of Law, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University,
Associate Professor of the Department of Administrative and Information Law,
Sc. D., Assoc. Prof.

**ADMINISTRATIVE OFFENSE IN THE BUDGETARY SPHERE
AS A FACTUAL GROUNDS ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY**

The legal regulation of administrative responsibility in the budgetary sphere and the signs of offenses to which the socially dangerous, unlawful, guilty act or inactivity of the natural person affecting relations between the state and the subjects of the budgetary process are investigated. The grounds of administrative responsibility in the budgetary sphere have been determined. The legislative regulation of administrative responsibility in the budgetary sphere is analyzed. Conclusions have been made and recommendations made.

Key words: violation of budget legislation, administrative responsibility, social danger, wrongfulness, culpability.